

Kartoitus talousosaamisen edistämistoiminnasta Suomessa vuonna 2020

A: 121 • 2020

Yleistajuiset selvitykset

Anu Rajjas

Tässä julkaisussa esitetyt näkemykset ovat kirjoittajien eivätkä välttämättä vastaa Suomen Pankin kantaa.

ISBN 978-952-323-346-1, verkkojulkaisu
ISSN 1798-1069

Helsinki 2020

Sisällys

Tiivistelmä	4
Johdanto	5
Kyselyyn vastaajat.....	6
Taloulosaamisen edistämisen toimintamuodot	6
Taloulosaamisen edistäminen käytännössä.....	7
Tavoitteen määrittely ja toiminnan vaikutusten seuranta.....	13
Yhteistyö eri organisaatioiden kesken	15
Lopuksi.....	19
Liite 1 Kysely taloulosaamishankkeen verkostolle.....	22
Liite 2 Vastaajaorganisaatiot.....	26
Liite 3 Kartoituksessa raportoitu yhteistyö (sen kesto) ja niiden toimijat.....	28

Tiivistelmä

Suomessa on jo pitkään tunnistettu tarve muodostaa kattava kokonaiskuva talousosaamisen edistämisestä. Siksi tämä otettiin Suomen Pankin talousosaamishankkeen yhdeksi keskeiseksi tehtäväksi.

Talousosaamishankkeen verkostolle lähetettiin keväällä 2020 kysely, jossa selvitettiin organisaatiokohtaisesti ja hyvin yksityiskohtaisesti toiminnoittain käynnissä olevaa talousosaamisen edistämistoimintaa. Kyselyyn vastasi asianmukaisesti kaikki keskeiset toimijat, yhteensä 46 organisaatiota. Suurin vastaajajoukko oli järjestö, yhdistys tai säätiö. Seuraavaksi suurimmat vastaajaryhmät olivat viranomaisia ja finanssisektorilta.

Raportti kuvaa talousosaamisen edistämisen toimintaa Suomessa keväällä 2020. Kyselyaineiston analyysin lisäksi kyselyn tuloksia käsiteltiin kartoitus- ja arviointityöryhmän kokouksissa. Työryhmässä oli kattava edustus talousosaamistyötä tekevästä tahoista. Talousosaamisen edistämistyötä tekeville toimijoille kohdennettu kysely toi paljon uutta ja arvokasta tietoa toimijoista, toiminnasta ja hankkeista sekä olemassa olevasta yhteistyöstä ja sen olennaisista elementeistä. Paljon hyvää työtä tehdään, mutta toiminnassa olisi myös kehitettävää.

Kysely osoitti, että talousosaamisen edistämistä on kohdennettu hyvin paljon kouluihin ja nuoriin. Kaikki kansalaiset tarvitsevat matalan kynnyksen ennakoivia neuvontapalveluita oman talouden valinta- ja päätöksentekotilanteisiin. Myös ammattilaiset tarvitsevat tietoa muiden toiminnasta. Olemassa olevan tiedon ja eri palveluiden löydettävyyttä tulee parantaa. Kysely osoitti puolueettoman paikan tarpeen tiedon jakamiselle. Palveluita ja materiaaleja tulee olla tarjolla eri kielillä sekä selkokielisesti. Selkokielinen informaatio palvelee viestin perillemenossa kaikkia.

Koronapandemian poikkeusolosuhteet toivat esille tarpeen vuorovaikutuksellisen etätoiminnan sekä digitaalisten materiaalien ja palveluiden kehittämiseksi. Tämä on järkevää muutoinkin, koska tämän kaltainen toiminta on kustannustehokasta, kun sillä voidaan tavoittaa tehokkaasti suuria ihmismääriä. Tiedon ja osaamisen jakaminen eri tahojen kesken olisi tarpeen, koska uusien käytäntöjen niin kehittäminen kuin implementointi vie paljon resursseja.

Talousosaamisen edistämässä toimijoiden piirit ovat pienet, ja keskeiset toimijat tuntevat toisensa. Yhteistyö on pitkälti keskittynyt pääkaupunkiseudulle ja yhteistyötä tehdään pääsääntöisesti vanhojen tuttujen toimijoiden kanssa. Yhteistyön eri tahojen välillä todettiin olevan varsin hyvin toimivaa ja sujuvaa; erityisesti yhteishankkeet koettiin toimiviksi yhteistyömuodoiksi.

Kilpailu hankerahoituksesta voi olla myönteinen asia, koska se pakottaa erityisesti järjestöjä suunnittelemaan perusteellisesti toimintaansa, sen tavoitteita ja fokusta. Toisaalta rahoituksen jatkuva hakeminen ja toiminnan hankkeisuus tekevät toiminnasta lyhytjänteistä ja pirstaleista sekä lisäävät epävarmuutta toiminnan jatkuvuudesta. Määräaikaiset projektit sekä epävarmuus resursseista ja toiminnan jatkuvuudesta haittaavat pitkän tähtäimen toiminnan suunnittelua. Rahoitus on yksi keskeinen alue, johon talousosaamisen edistämässä olisi mietittävä kestäviä ratkaisuja.

Toiminnan tulosten, vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointi on iso ratkaistava kysymys. Ennen uusien hankkeiden aloittamista, tulisi olla aikaa tutkia päättyvien hankkeiden vaikuttavuutta. Tähän tarvitaan tutkimusta, samoin kuin tarkoituksenmukaisten mittareiden kehittämistä. Kaiken kaikkiaan talousosaamisen erityisesti tieteellistä tutkimusta tulisi vahvistaa, mikä hyödyttäisi kaikkia toimijoita ja toimintaa.

Koska tähän raporttiin saatiin nyt ensimmäistä kertaa koottua talousosaamisen edistämisen toiminta Suomessa, voidaan kerättyä tietoa hyödyntää monella eri taholla ja monin eri tavoin. Tehtyä raporttia hyödynnetään talousosaamishankkeessa: työryhmässä, jossa laaditaan ehdotusta talousosaamisen edistämisen kansalliselle yhteistyölle sekä kansallisen strategian kirjoittamisessa.

Johdanto

Jo ennen Suomen Pankin helmikuussa 2020 käynnistämää talousosaamishanketta Suomessa oli usealla eri taholla todettu tarve saada kattava kokonaiskuva talousosaamisen edistämisestä. Alalla toimii rajallinen määrä organisaatioita, jotka toki tietävät ja tuntevat toisensa, mutta selkeän kokonaiskuvan muodostamista on kaivattu. Tätä ei ole aiemmin Suomessa selvitetty ja siksi se otettiin yhdeksi talousosaamishankkeen tehtävistä. (ks. <https://www.suomenpankki.fi/talousosaamishanke/>.)

Kartoituksessa noudatetaan luonnollisesti samoja rajoja kuin koko talousosaamishankkeessa. Toisin sanoen, kartoitus kattaa eri organisaatioiden ne hankkeet ja sellaisen toiminnan, joilla tähdätään yksittäisten ihmisten ja kotitalouksien talousosaamisen ja erityisesti oman talouden hallinnan paranemiseen. Kartoitus keskittyy taloudenhallinnan välittömien ongelmien ja riskien ennaltaehkäisyyn. Siinä ei tarkastella ongelmien korjaamista ja ongelmassa olevien auttamista, kuten esimerkiksi velkaneuvonnassa tehdään. Myöskään erilaisia elämänhallinnan ongelmia ei käsitellä. Tarkastelun keskiössä ovat erilaisten kansalaisryhmien toiminta finanssimarkkinoilla sekä kuluttajana toimiminen digitaalisilla markkinoilla. Koulujen ja oppilaitosten tarjoama taloustiedon opetus ja sitä kautta tapahtuva talousosaamisen edistäminen ovat talousosaamishankkeen ulkopuolella, sen sijaan muiden tahojen kouluille ja oppilaitoksiin suunnattu toiminta kuuluu kartoituksen piiriin.

Talousosaamishankkeeseen muodostettiin jo heti hankkeen alussa talousosaamisen parissa toimivista ja siitä kiinnostuneista tahoista verkosto, jolle kerrotaan hankkeen etenemisestä ja jota kutsutaan hankkeen tilaisuuksiin. Verkostoon on otettu mukaan kaikki sinne halunneet toimijat, myös opetussektorilta, jonka antama talousopetus on kuitenkin rajattu talousosaamishankkeen ulkopuolelle. Verkostolle lähetettiin 3.4.2020 talousosaamishankkeen uutiskirje ja linkki kyselyyn. Kyselyssä haluttiin selvittää organisaatiokohtaisesti, toiminnoittain ja hyvin yksityiskohtaisesti keväällä 2020 käynnissä olevaa talousosaamisen edistämistoimintaa. Kyselyn tavoitteena oli muodostaa mahdollisimman tarkka kuva talousosaamisen edistämisestä Suomessa. Liitteessä 1 on nähtävillä kyselyssä käytetty lomake. Kyselyyn osallistumisesta lähetettiin kaikille verkoston organisaatioille muistutus sähköpostilla 8.4. Kysely oli varsin vaativa vastattavaksi, mutta toiminnan kartoitusta uskottiin pidettävän toimijoiden keskuudessa niin tärkeänä, että siihen ajateltiin osallistuttavan aktiivisesti toivottuun päivämäärään mennessä. Koska kyselyyn eivät kuitenkaan vastanneet toivottuun määräaikaan mennessä kaikki alan keskeiset toimijat, se päätettiin avata toukokuun alussa uudelleen. Kyselystä lähetettiin tiettyihin valittuihin organisaatioihin sähköposteja Suomen Pankista sekä talousosaamishankkeen kartoitus- ja arviointiryhmän¹ organisaatioista. Tämä tehtiin, jotta saataisiin mahdollisimman laajasti eri tahot mukaan osallistumaan kartoitukseen.

Kyselyssä saatuja tuloksia käsiteltiin kevään 2020 aikana kartoitus- ja arviointiryhmän kokouksissa. Ryhmältä saatiin arvokasta täydennystä ja tulkintaa kyselyn vastauksiin. Tässä raportissa kyselyaineiston analyysin tuloksia on täydennetty työryhmän jäsenten tarkennuksilla ja näkemyksillä, jotka olivat tärkeä lisä kyselyaineistoon. Kartoitus- ja arviointiryhmän jäsenillä oli myös mahdollisuus kommentoida raportin käsikirjoitusta. Tätä raporttia hyödynnetään talousosaamishankkeessa: työryhmässä, jossa laaditaan ehdotusta talousosaamisen edistämisen kansalliselle yhteistyölle sekä kansallisen strategian kirjoittamisessa.

---

¹ Kartoitus- ja arviointiryhmän työhön osallistuivat seuraavat henkilöt (ja organisaatiot): Jenni Järvelä (Talous ja nuoret TAT), Jussi Karhunen (Finanssiala ry), Marjo Sassin (Historian ja yhteiskuntaopin opettajien liitto HYOL ry/Jyväskylän yliopiston normaalikoulu), Ville Kujanpää (Suomen Setlementtiliitto/Mun talous -verkosto), Eeva Piha (Helsingin Diakonissalaitos/Taloustaitohanke), Virpi Utriainen (Nuori Yrittäjyys ry), Minna Markkanen (Takuusäätiö), Paula Pessi (Kuluttajaliitto), Marina Nygård (Finlands svenska Marthaförbund), Anu Ranta (Finanssivalvonta) sekä Richard Brander ja Anu Raijas (Suomen Pankki).

Raportti kuvaa talousosaamisen edistämisen toimintaa Suomessa keväällä 2020. Raportti etenee seuraavasti. Ensiksi esittelen kyselyn vastaajajoukon. Sen jälkeen käyn läpi talousosaamisen edistämisen toimintamuotoja ja toiminnan toteutusta. Seuraavaksi kuvaan toiminnan tavoitteen määrittelyä ja vaikutusten arviointia sekä toimijoiden välistä yhteistyötä. Ennen loppupäätelmiä tarkastelen vielä vastaajien toiveita talousosaamisen edistämisen aineistoille.

Kyselyyn vastaajat

Kyselyn kaikkiin kysymyksiin asianmukaisesti vastasi yhteensä 46 organisaatiota. Liitteen 2 taulukossa on listattuna kaikki kyselyyn vastanneet organisaatiot. Alkuperäisestä aineistosta poistettiin kaksi vastaajaorganisaatiota, koska toinen oli jättänyt vastaamatta lähes kaikkiin kysymyksiin ja toisen toiminta ei ollut talousosaamisen edistämistä. Vastaajien määrään voidaan olla tyytyväisiä, koska kyselyyn osallistuivat kaikki keskeiset toimijat. Taulukosta 1 nähdään, että suurin vastaajajoukko oli järjestö, yhdistys tai säätiö, joita on paljon toiminnassa mukana. Seuraavaksi suurimmat vastaajaryhmät olivat viranomaisia ja finanssisektorilta.

Taulukko 1.

Vastaajien toimiala (N = 46)

Toimiala	%-osuus
Viranomainen	19 %
Muu julkisen sektorin toimija	7 %
Järjestö, yhdistys tai säätiö	37 %
Finanssisektori	17 %
Elinkeinoelämän toimija	7 %
Muu toimija	13 %

Muut toimijat olivat enimmäkseen koulutussektorilta, kuten liitteen 2 taulukosta nähdään. Kyselyyn vastasi verkostoon kuuluvia opetussektorin toimijoita, vaikka sektori on rajattu kartoituksen ulkopuolelle. Vastanneilla opetussektorin toimijoilla on talousosaamisen edistämässä jo pitkään jatkunutta yhteistyötä muiden sektoreiden toimijoiden kanssa, joten pidän heidän vastauksensa mukana aineiston tarkastelussa.

Talousosaamisen edistämisen toimintamuodot

Kyselyssä haluttiin kartoittaa erikseen jokaisen vastaajaorganisaation kaikki mahdolliset talousosaamisen edistämisen toimintamuodot. Taulukosta 2 nähdään, että 28 prosenttia kyselyyn vastanneista organisaatioista raportoi vain yhdestä talousosaamisen edistämisen toimintamuodosta. Nämä toimijat olivat joko järjestöjä tai viranomaisia. Eniten erilaisia toimintamuotoja oli erityisesti finanssialan² eri sektoreiden toimijoilla.

² Raportissa erotetaan *finanssiala* ja finanssialan toimialajärjestö *Finanssiala ry* siten, että toimiala kirjoitetaan aina pienellä, kun taas toimialajärjestö kirjoitetaan aina isolla ja sitä seuraa lyhenne *ry*. Finanssiala ry edustaa isoa osaa Suomessa toimivista pankeista, henki-, työeläke- ja vahinkovakuutusyhtiöistä sekä rahasto- ja rahoitusyhtiöistä ja arvopaperivälittäjistä (<https://www.finanssiala.fi/meista/Sivut/default.aspx>).

Seitsemästä eri toimintamuodosta kyselyssä raportoivat Nordea Pankki Oyj, OP Ryhmä, Suomen Pankki, Pörssisäätiö sekä Talous ja nuoret TAT.

Taulukko 2.

Taloulosaamisen edistämisen toimintamuotojen määrä toimijoittain

Toimintamuotojen määrä, kpl	Toimijoiden määrä, kpl
1	13
2	7
3	11
4	6
5	2
6	2
7	5

Taulukosta 2 laskemalla nähdään, että erilaisia taloulosaamisen edistämisen toimintamuotoja raportoitiin yhteensä 141 kappaletta. Toimintamuotoja on hyvin monenlaisia. Vastaajat ilmoittivat muun muassa eri tahojen kanssa yhteistyössä toteutettavia hankkeita ja oppaita sekä erilaisten työkalujen ja pelien kehittämistä. Toimintamuo-doissa raportoitiin myös eri tahoille kohdennettuja vierailuja sekä erityyppisiä neuvontapalveluita ja koulutuksia. Pankit raportoivat tekevänsä paljon työtä oman asiakaskuntansa taloulosaamisen kartuttamiseksi niin henkilökohtaisissa tapaamisissa kuin erilaisten verkkotyökalujen avulla.

Annetuissa vastauksissa näkyi, että taloulosaamisen edistäminen ymmärretään hyvin laaja-alaisesti ulottuen arjen rahankäytön perusteista kuluttajataitoihin ja rahatalouden perusteiden ymmärtämiseen. Kyselyssä ilmeni jonkun verran päällekkäistä raportointia, mikä on luonnollista, koska eri tahot tekevät paljon yhteistyötä eri toiminnoissa ja hankkeissa. Koska eri toimijoiden rooli, panostus ja toteutus samoissa toiminnoissa ja hankkeissa vaihtelevat, en rajaa näitä päällekkäisyyksiä pois aineiston tulosten tarkastelusta. Jos kartoituskyselystä poistettaisiin vähintään kahdesti raportoidut toimintamuodot, erillisten toimintamuotojen määräksi jää reilu sata. Organisaation omat verkkosivut tai tilaisuudet – vaikka ne ovatkin samanlaista toimintaa – ovat tässä yhteydessä tulkittu erilliseksi toimintamuodoksi, koska niiden toteuttaja ja siten varmasti myös toteuttamistapa vaihtelevat. Raportin taulukoissa ja kuvioissa esitetään kaikki organisaatioiden ilmoittamat vastaukset. Joihinkin kysymyksiin oli mahdollista valita useita vastausvaihtoehtoja. Siksi toiminnasta raportoitaessa tapausten kokonaislukumäärät eri kysymyksissä vaihtelevat.

Taloulosaamisen edistäminen käytännössä

Taloulosaamisen edistämistä toteutetaan hyvin monella eri tavalla, mitä voidaan pitää hyvänä, kunhan valittu toteuttamismuoto on tarkoituksenmukainen ja toimiva. Yhdelle toiminnalle oli siis mahdollista valita kysymyksessä useampi toteuttamismuoto. Taulukosta 3 voidaan todeta, että yhtä toimintaa toteutetaan harvoin vain yhdellä tavalla. Yleisimpiä toteuttamismuotoja ovat koulutukset ja materiaalien tuottaminen joko suoraan kohderyhmille tai opetukseen. Harvinaisimpia tapoja olivat livenä tai sosiaalisessa mediassa toteutetut vertaistuelliset keskusteluryhmät ja kilpailut. Muina toteuttamismuotoina kyselyssä mainittiin henkilökohtainen neuvonta ja ohjaus, tiedon

tuottaminen ja jakaminen, työpajatoiminta, vierailut oppilaitoksissa, palvelutaloissa ja kirjastoissa, tilaisuudet ja tapahtumat, viestintä eri medioissa ja vaikuttamistyö.

Taulukko 3.

Toiminnan toteuttamismuotojen jakauma

Toteuttamismuoto	Määrä, kpl
Koulutus	76
Materiaalin tuottaminen suoraan kohderyhmille	65
Opetusmateriaalin tuottaminen	58
Neuvonta	49
Digitaalinen sovellus	37
Verkostotoiminta	31
Muu toimintamuoto	26
Kehittämishanke	26
Tutkimustoiminta	17
Kampanja	16
Kilpailu	10
Vertaistuelliset keskusteluryhmät	7

Lähes kaikki kyselyyn vastanneet osasivat nimetä toimintansa **kohderyhmät**, joita kyselyssä tiedusteltiin toimintamuodoittain. Kohderyhmiä määriteltiin tosin hyvin vaihtelevasti; osa määritteli ne hyvinkin tarkasti, osa taas varsin epämääräisesti, kuten esimerkiksi *aikuiset*. Vastausten epämääräisyyteen on voinut vaikuttaa kysymysmuoto, jossa ei ollut valmiita vastausvaihtoehtoja. Noin kymmenessä prosentissa toimintamuodoista kohderyhmäksi ilmoitettiin kaikki kansalaiset. Kaikille kansalaisille kohdennettua talousosaamisen edistämistä toteutetaan hyvin monin eri tavoin eli mikään toimintamuoto ei noussut tässä ylitse muiden.

Kysely osoitti talousosaamisen edistämisen painottuvan nuoriin ja nuoriin aikuisiin, sillä 47 prosenttia toimintamuodoista ilmoitettiin kohdennetun tähän ryhmään ikähaitarin ollessa 13 ikävuodesta 30-vuotiaisiin. Tämän ryhmän sisällä toiminnan ilmoitettiin painottuvan yläkoululaisiin ja heistä erityisesti yhdeksäsluokkalaisiin sekä toisen asteen opiskelijoihin. Tätä joukkoa vanhemmille ikäryhmille toimintaa oli kohdennettu selvästi vähemmän. Nuorille ja nuorille aikuisille pidettiin tärkeänä antaa opastusta taloudelliseen itsenäistymiseen, samoin kuin tukea syrjäytymisvaarassa olevia. Alle 13-vuotiaisiin lapsiin ilmoitettiin kohdennettavan 16 prosenttia toimintamuodoista. Tälle ryhmälle toimintaa kohdentavat eniten Talous ja nuoret TAT, Nuori yrittäjyys ry sekä Finanssiala ry. Opettajat mainittiin tärkeänä kohderyhmänä, ja heistä erityisesti historian ja yhteiskuntaopin opettajien täydennyskoulutus (10 % toimintamuodoista). Sen sijaan vähemmän toimintaa ilmoitettiin kohdennetun heikkoihin ja haavoittuviin väestöryhmiin (7 % toimintamuodoista), samoin kuin ikäihmisiin (4 % toimintamuodoista). Erikseen määritellyissä muissa kohderyhmissä (12 % toimintamuodoista) esille voisi nostaa finanssialan yritysten asiakkaat sekä työelämästä 5–10 vuoden päästä eläkkeelle siirtyvät. Vaikka toiminnan painopiste on lopullisissa kohderyhmissä, 72 prosenttia vastaajaorganisaatioista (33 vastaajaa) ilmoitti kohdentavansa toimintaansa myös ammattilaisille ja vapaaehtoisille, joiden kautta voidaan vaikuttaa lopullisiin

kohderyhmiin. Kyselyssä tuli esille koronapandemian poikkeusolosuhteet, joissa nähtiin korostuvan tarve vertaistuelliselle opastukselle ja koulutukselle.

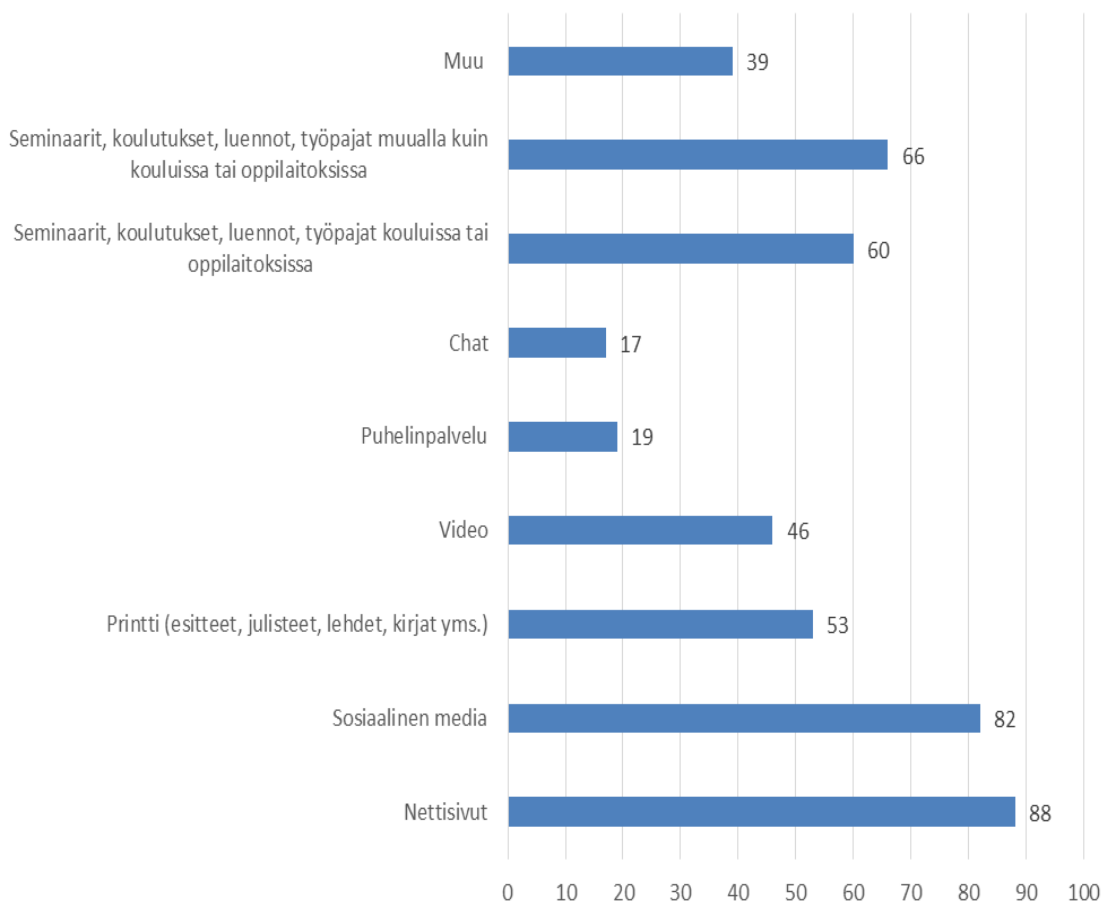
Perusteluja kohderyhmien valinnalle esitettiin useita, joista tässä nostan esille keskeisimmät. Viranomaiset korostivat talousosaamisen edistämässä pääsääntöisesti toteuttavansa lakisääteistä tehtäväänsä ja finanssialan yritykset yhteiskuntavastuuta. Jotkut toimijat totesivat valitun kohderyhmän olevan luonteva valinta heidän toimintansa kannalta. Yhtenä perusteena esitettiin halua kasvattaa kansalaisten osaamista tietyillä talousasioiden erityisalueilla, kuten vakuuttamisessa ja sijoittamisessa. Jotkut puolestaan halusivat tarjota tukea ja tietoa kriittisissä elämänvaiheissa ja haavoittuville väestöryhmille. Esille tuotiin myös erityisesti peruskoululaisten kohdalla koko ikäryhmän hyvä tavoitettavuus. Opettajien talousosaamisen edistäminen nähtiin tärkeänä, koska heidän osaamisensa vaikuttaa suoraan lasten ja nuorten osaamisen paranemiseen.

Toiminnassa käytetään runsaasti erilaisia **kanavia** ja samoin kuin toteuttamistavoissa, monikanavaisuus on yleistä. Vaikka virtuaalinen kanava (nettisivut ja sosiaalinen media) on yleisin, ovat perinteiset seminaarit, koulutukset, luennot ja työpajat niin kouluissa tai oppilaitoksissa kuin muuallakin edelleen runsaasti käytössä, kuten kuvioista 1 nähdään. Organisaatioiden nettisivuilla on paljon erilaista materiaalia talousasioista, mutta kaikki ei välttämättä ole talousosaamisen edistämiseen tähtäävää. Muu-kategoriassa ilmoitettuja kanavia ovat muun muassa henkilökohtainen neuvonta, uutiskirjeet, tiedotteet, mielipidekirjoitukset, opettajien täydennyskoulutus sekä erilaiset tilaisuudet ja tapahtumat.

Kartoitus- ja arviointiryhmässä tuotiin esille, että kysymyksessä vaihtoehtoina esitetyt kanavat eivät ole yhteismitallisia ja siksi tähän kysymykseen saattoi olla vaikeaa vastata. Mitä kaikkea lasketaan kuuluvaksi esimerkiksi sosiaalisen median kanavaan tai mikä on talousosaamiskilpailu *Talousgurun* kanava? Koulujen oppilaille tarkoitetuissa kilpailuissa tavoitteena on aktivoida opettajia osallistumaan kilpailuun, vaikka oppilaat lopulta kisaavatkin kilpailussa.

Kuvio 1.

Toiminnassa käytetyt kanavat, lukumäärät

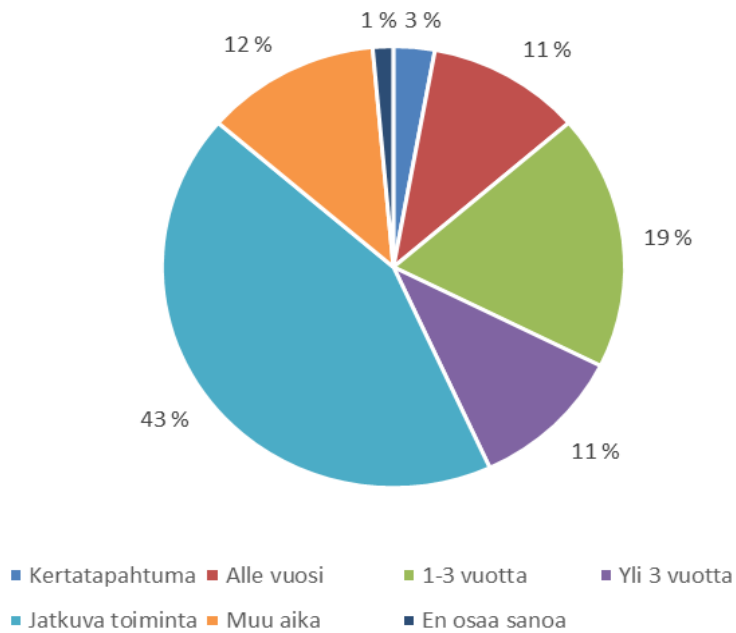

Taloulosaamisen edistämistä tehdään pääsääntöisesti jatkuvana toimintana ja kertatapaukset ovat hyvin harvinaisia, kuten kuvio 2 osoittaa. On myönteistä, että taloulosaamisen edistäminen on eri sektoreilla osa organisaation vakiintunutta toimintaa muun toiminnan ohessa. Jatkovaa toimintaa hoidetaan yleisimmin nettisivujen kautta, mutta paljon muunlaistakin toimintaa on. Määräaikaiset hankkeet fokusoidaan jonkin rajatun ongelman ratkaisuun ja kohdistetaan tietyille kohderyhmälle. Niissä haasteena nähdään hankkeiden tuottamien tulosten ja verkostoitumisen etujen saattaminen pysyväksi hankkeen päätyttyä. Tämä on yksi keskeinen ongelma ratkaistavaksi taloulosaamisen edistämistoiminnassa. Toiminnan kesto vaihtelee organisaatioittain; esimerkiksi järjestöillä on paljon määräaikaisia 1–3 vuoden STEA-rahoitteisia³ projekteja. Muu aika -kategoriassa tuotiin esille hyvin pitkään kestänyttä toimintaa: 53 vuotta järjestetty Taloustaitokilpailu, 1990-luvulla aloitetut Pörssi-illat, vuonna 1997 aloitettu Talousguru-kilpailu sekä vuodesta 2013 Helsingin diakonissalaitoksen organisoimat ja vapaaehtoisten pankkiammattilaisten vetämät työpajat ja koulutukset nuorille (Taloustaitohanke). Näiden edellä mainittujen toimintojen voisi ajatella olevan jo vakiintunutta toimintaa. Muu aika -kategoriassa esiteltiin muun muassa toimintaa, jota ollaan vasta rakentamassa pysyväksi tai johon rahoitus sovitaan vuodeksi kerrallaan.

³ Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA on sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva itsenäinen valtionapuviranomainen. STEA hallinnoi sosiaali- ja terveysjärjestöjen yleishyödylliseen, terveyttä ja hyvinvointia edistävään toimintaan kohdistuvia avustuksia, jotka rahoitetaan Veikkauksen tuotoilla. Näin STEAn kautta jaettava rahoitus on suoraan riippuvaista Veikkauksen tuotoista. Jaettavista avustuksista päättää sosiaali- ja terveysministeriö. (<https://www.stea.fi/stea>.)

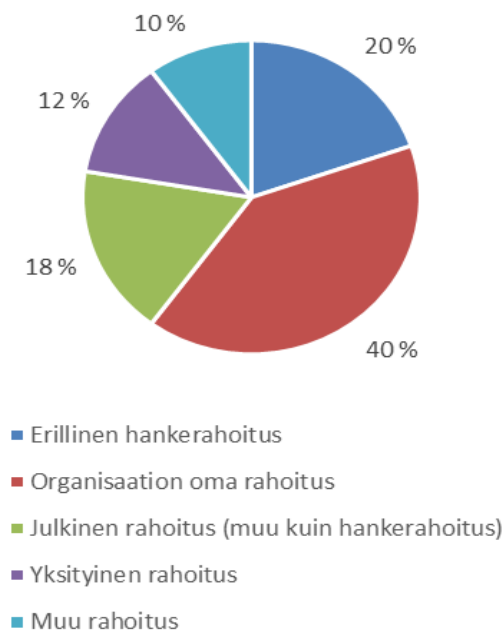
Kuvio 2.

Toimintojen kestoajkojen jakauma, % (N = 141)

Kyselyssä ei kysytty talousosaamisen edistämistoimintaan käytetyn rahoituksen määrää, vaan ainoastaan **rahoituslähteitä**. Koska toimijoita ja toimintaa on monenlaista, myös rahoituslähteet vaihtelevat. Monet organisaatiot ovat sitoutuneet talousosaamisen edistämiseen, ottaneet sen osaksi omaa toimintaansa ja rahoittavat sitä itse. Kuviosta 3 nähdään, että toiseksi yleisin rahoitusmuoto on erillinen hankerahoitus tai julkinen rahoitus. Erillistä hankerahoitusta haetaan esimerkiksi Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskukselta (STEA) sekä Euroopan sosiaalirahastolta (ESR). Kuten edellä toiminnan keston kohdalla kävi ilmi, toiminnan kesto on suoraan sidoksissa sen rahoitukseen. Muu-kategoriassa ilmoitetut rahoitusmuodot ovat yhteistyökumppaneilta tai säätiöiltä saatua rahoitusta. Kartoitus- ja arviointiryhmässä käytiin keskustelua rahoituspohjan läpinäkyvyyden lisäämisestä, koska rahoituksella on merkittävä rooli talousosaamisen edistämistoiminnan niin toteutuksessa kuin kestossakin ja sen myötä vaikuttavuudessa. Rahoituksella on välitön vaikutus käytännön toimintamahdollisuuksiin ja se onkin talousosaamisen edistämässä keskeistä ja kriittistä. Määräaikainen hankerahoitus määrittelee toiminnan sisältöä ja tuo aina riskejä jatkuvuuteen. Resursseja hajautetaan pieniin yksittäisiin hankkeisiin ja toimintoihin. Rahoituksen hakeminen vie aikaa varsinaiselta ydintoiminnalta ja hanke pitää osata myydä rahoittajalle. Siksi uusille avauksille on aina työläämpää saada rahoitusta.

Kuvio 3.

Toimintojen rahoitusmuodot, % (N = 141)

Eri toimijoiden tuottamia **aineistoja ja materiaaleja** talousosaamisen edistämiseen todettiin kyselyssä olevan runsaasti, mutta niiden löydettävyyttä tulisi parantaa. Sekä toimijoiden ja hankkeiden että talousosaamisen edistämisen materiaalien ja työkalujen todettiin olevan hajallaan eri paikoissa ja usein vaikeasti löydettävissä. Talousosaamisen edistämiseen tuotetut materiaalit tulisi saada laaja-alaiseen käyttöön. Tiedoille, aineistoille ja materiaaleille tulisi luoda jakelualusta, josta kaikki löytyisivät yhdestä paikasta helposti. Tälle alustalle tarvitaan ylläpitäjä; taho, joka vastaa sivuston päivityksistä ja arvioi sinne toimitettavaa materiaalia. Mun talous -toiminta on kerännyt, jäsennellyt ja linkittänyt omalle sivustolleen suomenkielisen verkosta löytyvän ja oman taloudenhallinnan tueksi tehdyn materiaalin (<https://muntalous.fi/materiaalit/>). Tätä materiaalipankkia on myös luvattu päivittää jatkuvasti. Heillä on myös viikoittainen uutisseuranta alan uutisista. Mun talous -toiminta on hyödyntänyt muiden tuottamia materiaaleja järjestämässään *Taloudenhallinnan ensiapukoulutuksessa*. Talous ja nuoret TAT, Nuori Yrittäjyys ja monet muut toimijat ovat kehittäneet opetukseen työkalun, jonne on kerätty yrittäjyystaitojen malleja (<https://tralla.fi>). Tämä voisi olla yksi vaihtoehto alustaksi, jota voisi hyödyntää myös talousosaamistoiminnan jakelussa.

Vastaajaorganisaatiot esittivät joitakin toiveita talousosaamisen edistämiseen tarkoitettujen aineistojen laadusta ja täydentämisestä. Aineistoja toivottiin kohdistettavaksi aiempaa paremmin tietyille kohderyhmille. Materiaaleja toivottiin tietyille erityisryhmille, kuten ikäihmisille, edunvalvojille sekä nuorille ja nuorten kanssa työskenteleville ammattilaisille. Aineistot tulisivat olla helposti käyttöön otettavissa erityisesti järjestötyössä ja myös mukautettavissa toimijan tarpeisiin.

Talousosaamisen edistämiseen toivottiin myös käyttövalmiita oppimateriaaleja, kuten esimerkiksi yhden oppitunnin paketteja kouluissa ja oppilaitoksissa käytettäviksi. Koronapandemian aiheuttama poikkeustilanne herätti tarpeen etäopetuksessa toimiville vuorovaikutteisille aineistoille. Myös opettajien täydennyskoulutukseen ilmoitettiin tarvittavan uusia kumppaneita ja luennoitsijoita.

Aineiston laadusta esitettiin monia toiveita. Niiltä toivottiin selkokieliäisyyttä, toimivuutta mobiilissa, pelillisyyttä sekä motivoivaa, osallistavaa ja tavoitteita korostavaa otetta. Yhtenä esimerkkinä kyselyssä toivottiin ei-kaupallista, pankkiasiointia simuloivaa oppimispaikkaa lapsille ja nuorille. Tälle olisi käyttöä myös kotouttamistoiminnassa tai haavoittuvien kuluttajaryhmien opetuksessa.

Kyselyssä esitettiin tarvetta koonneille talousosaamista ja sen edistämistä sivuavista tutkimuksista (esim. talouteen liittyvät tunteet, kulutuskäyttäytyminen) ja akateemiseen tutkimukseen perustuvista aineistoista, hyvistä käytännöistä ja menetelmistä talousaiheiden käsittelyyn (innostavat ja luovat menetelmät), samoin kuin yhteenvedoista kansainvälisistä materiaaleista ja yhteistyöstä. Näiden toteuttamiseen tarvittaisiin joku tutkimustoimintaan perehtynyt taho. Tutkimuksen hyödyntäminen nähtiin muutoinkin koko toiminnassa tärkeänä. Sen avulla voitaisiin löytää esimerkiksi käyttäytymistaloustieteestä tai sosiaalipsykologiasta uudenlaisia, sovellettavia näkökulmia käytännön toimintaan.

Tavoitteen määrittely ja toiminnan vaikutusten seuranta

Kyselyssä tiedusteltiin organisaatioiden asettamia **tavoitteita** talousosaamisen edistämisen toiminnalle. Vastausvaihtoehdot tähän kysymykseen oli muotoiltu varsin yleisellä tasolla ja vastaajien oli mahdollista valita useita vaihtoehtoja. Vastaajat valitsivatkin useita vastausvaihtoehtoja, mikä voi kertoa siitä, että toiminnalle ei ole välttämättä määriteltäviä spesifejä tavoitteita. Tavoitteiden määrittely voidaan myös kokea haasteellisenä. Lähes kaikissa toiminnoissa tavoitteeksi mainittiin taloudellisesti kestävä käyttäytymisen edistäminen ja taloudellisen suunnittelun opettaminen, kuten taulukosta 4 nähdään. Vastaajien itsensä määrittelemät tavoitteet (vaihtoehto *muu tavoite*) olivat hyvin erilaisia keskenään. Ne liittyvät hyvin konkreettiseen käytännön osaamisen parantumiseen (oman henkilökohtaisen taloustilanteen kartoittaminen tai digilukutaidon, vakuutusosaamisen, kuluttajan osallisuuden ja oikeuksien sekä työ-elämä- ja yrittäjyystaitojen parantaminen), tiedon lisäämiseen (rahatalouden perusteet, keskuspankkitoiminta, viranomaistieto), rahaan liittyvien tunteiden käsittelyyn, huijausten ennaltaehkäisyyn, asumisen turvaamiseen, työntekijöiden työkyvyn ylläpitämiseen, tutkimukseen, opettajien kouluttamiseen sekä yhteistyön edistämiseen. Toiminnan tavoitteet kohdentuvat kohderyhmien osaamisen edistämisen lisäksi myös itse edistämistoimintaan. Itse määritellyt toiminnan tavoitteet osoittavat talousosaamisen ajateltavan ulottuvan hyvin monille elämän aloille tuoden esille talousosaamisen ja sen edistämisen ymmärtämisen hyvin laaja-alaisesti. Tämä kysymys olisikin vaatinut parempaa muotoilua, jotta siihen olisi saatu tarkempia ja paremmin tavoitteita kuvaavampia vastauksia.

Taulukko 4. Toiminnan tavoitteiden jakaumat toiminnoittain

Toiminnan tavoite	Toimintojen määrä, kpl
Taloudellisesti kestävä käyttäytymisen edistäminen	105
Taloudellisen suunnittelun opettaminen	96
Ylivelkaantumisen ehkäiseminen/vähentäminen	80
Taloudellisiin riskeihin varautuminen	76
Säästämisen tai sijoittamisen edistäminen	74
Muu tavoite	50
Finanssitilanteisiin perehdyttäminen	48
Taloudellisten huijausten ehkäisy	45

Vastaajat antoivat hyvin arvioita **toiminnassa tavoitettujen henkilöiden** määrästä, mutta ilmoitettujen henkilömäärien vaihteluväli oli erittäin suuri, muutamasta kymmenestä miljooniin. Osa arvioista oli hyvin karkeita ja ylimalkaisia, kun taas jotkut vastaajat osasivat antaa hyvinkin tarkkoja lukuja, mikä kertoo siitä, että toiminnan toteutusta todennäköisesti seurataan tarkasti ja siitä kenties raportoidaan esimerkiksi rahoittajalle.

Nuorille suunnatussa toiminnassa tavoitetut henkilömäärät ilmoitettiin kyselyssä parhaiten. Tällä alalla on paljon vakiintunutta toimintaa ja siksi seuranta on todennäköisesti olennainen osa toiminnan toteutusta. Toiminnasta ja sen kestosta riippuen tavoitetut henkilömäärät nuorille suunnatussa toiminnassa vaihtelivat muutamista sadoista miljoonaan. Suuret henkilömäärät tavoitetaan esimerkiksi useana vuonna toteutetuista valtakunnallisista kilpailuista, jotka tavoittavat jo vuositasolla suuren joukon nuoria.

Tavoitettavuus-kysymykseen ilmoitettiin myös uutiskirjeen tilaajien ja nettisivujen vierailukäyntien määriä. Tämä kysymys voidaan todeta ymmärretyn joko hyvin kapeasti tai sitten laaja-alaisesti. Jotkut ovat selvästi ilmoittaneet toiminnassa tosiasiallisesti mukana olleet henkilöt, toiset taas ovat katsoneet toimintansa vaikuttaneen laajasti suureen joukkoon kansalaisia. Vastauksissa oli mietitty joko toiminnassa todennetusti tavoitettuja henkilöitä tai viestinnällistä tavoitettavuutta esimerkiksi nettisivulatauksina.

Kysymys tavoitetuista kohderyhmistä olisi pitänyt esittää tarkemmin, jotta siihen olisi saatu yhteismitallisia ja keskenään vertailukelpoisia vastauksia. Kysymyksessä olisi voitu esimerkiksi ryhmitellä eri tavoin tavoitettuja kohderyhmiä vuosittain.

Toiminnan **vaikuttavuuden arviointiin** tarvitaan toiminnan tavoitteen määrittelyä. Vaikuttavuutta voi olla vaikea arvioida, jos tavoite on määriteltä epämääräisesti tai sitä ei ole määriteltä ollenkaan. Vaikuttavuuden arviointia vaikeuttaa myös, jos kyseinen taho harjoittaa hyvin monenlaista toimintaa.

Toiminnalla halutaan ymmärrettävästi tähdätä hyvään vaikuttavuuteen. Reilussa puolessa toiminnoista, 56 prosentissa, ilmoitettiin vaikuttavuutta arvioidun. Useimmiten vaikuttavuuden arviointia kerrottiin toteutettavan palautekyselyllä, jonka tuloksia ilmoitettiin hyödynnettävän toiminnan kehittämisessä. Myös toimintaan osallistumisen henkilömääriä pidettiin yhtenä vaikuttavuusmittarina. Noin kymmenen toimintamuodon kohdalla kerrottiin systemaattisesta vaikuttavuusarviointista, joka oli kirjattu hankesuunnitelmaan. Tätä arviointia teki hankkeen ohjausryhmä tai se tehtiin rahoittajan vaatimuksesta. Parissa tapauksessa kerrottiin kohderyhmälle tehdyn ennen interventiota alkukartoitus ja sen jälkeen loppupalautekysely. Varsinaisia vaikuttavuusmittauksia ja niistä koostettuja raportteja ilmoitettiin tehdyn ainakin Taloustaitohankkeessa ja Yrityskylissä, joissa molemmissa on mukana useita toimijoita ja jotka ovat jo toimineet pitkään.

Vaikuttavuuden arviointitekniikat näyttivät kyselyn perusteella olevan toimijoilla tiedossa ja laajalti käytössä. Vaikuttavuuden arviointiin kaivattiin kuitenkin yhteisiä ja yhteismitallisia, myös laadullisia mittareita. Vastaajat esittivät tutkimustietoa erilaisten indikaattoreiden käyttökelpoisuudesta toiminnan vaikuttavuuden arvioinnissa. Tällaisia indikaattoreita voisivat olla esimerkiksi muutokset kulutusluottojen ottamisessa tai rahapelaamisen määrässä. Nettisivuilla vierailun ei todettu yksin sinänsä kertovan mitään vaikuttavuudesta, vaan se, että henkilö vierailun vaikutuksesta muuttaa käyttäytymistään. Viestinnällinen vaikuttavuus tulee erottaa siitä, että henkilö on itse kokeillut, tehnyt ja oppinut jotakin.

Vaikuttavuuden todentamisen todettiin olevan pitkällä tähtäimellä hankalaa erityisesti määräaikaissa hankkeissa, koska niissä ei useinkaan voida tietää, mitä toiminnalle ja tulosten juurtumiselle tapahtuu rahoituksen päätyttyä. Toimintaan käytettyä rahoitusta tulisikin tarkastella suhteessa toiminnan volyyymiin ja vaikuttavuuteen sekä sitä, onko rahoituksella saatu aikaan skaalautuvaa toimintaa.

Kyselyssä tiedusteltiin myös **mielipiteitä tai näkemyksiä** toteutuneesta toiminnasta. Nämä kaikki olivat poikkeuksetta myönteisiä. Vastauksissa korostui kaksi keskeistä teemaa: onnistuneesta toiminnasta kertova hyvä palaute ja toiminnan suosio

sekä toiminnan merkitseväksi kokeminen. Toiminnassa koetaan onnistuneen, kun kehitetty toimintamuoto koetaan oikeanlaiseksi ja se saa hyvän vastaanoton. Hyvän palautteen lisäksi toiminta on mielekästä, kun se koetaan yhteiskunnallisesti merkitseväksi. Ammatillaiset kokevat palkitsevana erityisesti nuorille antamansa opastuksen. Kriittiset näkemykset saattoivat puuttua kenties siksi, että kyselyyn vastattiin organisaation nimellä. Kriittisiä näkemyksiä tarvittaisiin toiminnan kehittämiseen ja uuden luomiseen.

Yhteistyö eri organisaatioiden kesken

Yhteistyötä korostetaan perustana onnistuneelle ja merkitykselliselle toiminnalle. Sitä tehdään runsaasti eri toimijoiden kesken. Yhteistyössä toteutetaan hyvin monenlaista toimintaa ja hankkeita. Osa toiminnasta on määräaikaista hankkeita, mutta joukossa on paljon myös jatkuvasti toteutettavaa, vakiintunutta toimintaa. Liitteen 3 taulukossa esitetyn toiminnan lisäksi yhteistyötä tehdään myös muun muassa materiaalityöntekijöiden ja hyödyntämällä eri tahojen asiantuntijoita. Keskeisten ja perinteisten toimijoiden lisäksi yhteistyötä tehdään laajasti eri substanssialojen kanssa, kuten muun muassa digitalisaation, yrittäjyyden, asumisen, ikääntymisen ja sosiaalityön kanssa. Tämä on luontevaa, koska kansalaisten talousasiat ulottuvat monille eri elämäntilanteille.

Yhteistyön eri tahojen kanssa nähtiin olevan melko hyvin toimivaa ja sujuvaa, koska alalla olevien toimijoiden määrää pidetään kohtuullisena. Pienessä maassa todettiin kaikkien tuntevan toisensa. Talousosaamisen on huomattu koskettavan ja kiinnostavan monenlaisia toimijoita ja siksi yhteistyö eri tahojen kanssa on haluttua. Kansalaisten talousasioiden hoitamista halutaan myös levittää uusille alueille. Kyselyyn osallistuneet tahot olivat pääosin niitä, jotka ovat perinteisesti toimineet kansalaisten talousosaamisen edistämiseksi. Kartoitus- ja arviointiryhmässä nähtiin tärkeänä, että talousosaamisen edistämisen kentälle otettaisiin tulevaisuudessa mukaan myös toimijoita muilta aloilta, kuten esimerkiksi työmarkkina-, sivistys- ja terveysjärjestöistä.

Yhteistyön todettiin tosin valitettavan usein olevan melko pisteittäistä, pääkaupunkiseudulle keskittyneenä, osin sattumanvaraista ja vain valikoitujen toimijoiden välistä. Yhteistyön haasteina koettiin kentän pirstaloituneisuus ja ongelmat pitkäjänteisen toiminnan rahoituksesta. Aitoa yhteistyötä estää myös toimijoiden välinen kilpailu niukoista resursseista ja näkyvyydestä. Tämän kaiken todettiin vaikuttavan toiminnan vaikuttavuuteen.

Kartoituksen perusteella järjestöjen ja finanssialan yritysten voi todeta pääsääntöisesti tekevän laajimmin yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Viranomaisilla yhteistyö muiden kanssa on selvästi rajatumpaa keskittyen muihin viranomaisiin, oppilaitoksiin ja verkostoihin. Poikkeuksena tästä on oikeusministeriön ja Valtakunnanvoudinviraston *Ennakoiva talousneuvonta* -hanke, jossa tehdään laajasti yhteistyötä julkisen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa, kuten muun muassa sosiaalialan kehittämiskeskusten, sosiaalivirastojen, Rikosseuraamuslaitoksen, Puolustusvoimien, TE-keskusten, Takuusäätiön, Marttaliiton sekä ASTA-hankkeen kanssa.

Kolmannen sektorin toimijoilla on hankeyhteistyötä lähinnä keskenään, mutta myös jonkin verran finanssialan yritysten kanssa. Esittelen seuraavaksi joitakin esimerkkejä järjestökentän yhteistyöstä muiden toimijoiden kanssa.

- Helsingin Diakonissalaitoksen vetämässä Taloustaitohankkeessa on mukana yhteistyökumppaneita finanssisektorilta, kuten liitteen 3 taulukosta nähdään.

- Takuusäätiöllä on hankkeissaan yhteistyötä laaja-alaisesti eri sektoreiden toimijoiden, kuten muiden järjestöjen, sosiaalialan toimijoiden ja oppilaitosten kanssa.
- Marttaliitto ry toimii ympäri maata aktiivisesti omien Marttapiiriensä kautta, mutta tekee yhteistyötä myös muiden järjestöjen kanssa.
- Kuluttajaliitto harjoittaa toimintaansa alueellisten kuluttajayhdistysten kautta, mutta sillä on lisäksi yhteistyötä oppilaitosten kanssa.
- Lasten ja nuorten säätiöllä on yhteistyöhankkeita finanssialan yrityksen ja oppilaitosten kanssa.
- Nuorten Akatemialla on Asiakastiedon rahoittama *TarkkaFyrkka* -hanke. Sillä on myös viranomaisrahoitteinen, veroasioihin keskittyvä hanke ja Finanssiala ry:n rahoittama hanke vakuuttamisesta.
- Nuorisosasuntoliitto on keskittynyt nuorten asumisasiin ja on tehnyt yhteistyötä materiaalin tuottamisessa muun muassa Mun talous -toiminnan, Marttaliiton ja Takuusäätiön kanssa.
- Nuorisosäätiöllä on yhteistyötä Mun talous -toiminnan ja Takuusäätiön kanssa.

Finanssialan toimijat yli sektorirajojen – Finanssiala ry, FINE Vakuutus- ja rahoitusneuvonta, Pörssisäätiö sekä Danske Bank, Nordea Pankki Oyj ja OP Ryhmä – ovat aktiivisesti mukana monissa yhteistyöhankkeissa eri sektoreiden toimijoiden kanssa ja lisäksi niillä on runsaasti omaa toimintaa erityisesti oppilaitoksissa. Nostan jokaiselta edellä mainitulta toimijalta esille esimerkkejä niille erityisistä yhteistyön muodoista.

- Finanssiala ry on fokusoinut toimintaansa ikäihmisiin ja erityisesti heidän digitaitojensa kohentamiseen, maksamiseen ja huijausten ehkäisyyn yhteistyössä järjestöjen, viranomaisten ja Helsingin kaupungin kanssa (ks. https://www.finanssiala.fi/materiaalit/Maksamisen_pilotti_projektin_loppuraportti_11-06-2020.pdf).
- FINEn toiminnassa korostuu yhteistyö Suomessa toimivien pankkien, vakuutusyhtiöiden ja sijoituspalveluyritysten kanssa.
- Pörssisäätiö järjestää omalta erityisalaltaan tilaisuuksia, joissa yhteistyökumppaneina ovat muun muassa pörssiyhtiöt, finanssilaitokset sekä paikalliset kauppakamarit ja osakesäästäjät.
- Danske Bankilla on talousosaamisen edistämistoimintaa yhdessä järjestöjen kanssa toisen asteen oppilaitoksiin.
- Nordea Pankki Oyj on yhteistyössä eri sektoreiden toimijoiden kanssa jalkautunut aktiivisesti eri kouluasteille. *Taloussankari*-mobiliipeli ja siihen liittyvä kilpailu yläkoulun kahdeksaluokkaisille on tehty Nordean, Talous ja nuoret TATin sekä Pörssisäätiön yhteistyönä. Kansalaisten digiopastuksissa on tehty yhteistyötä muun muassa esteettömyyttä edistävien järjestöjen kanssa.
- OP Ryhmä on kehittänyt opetusaineistoa yhteistyössä Historian ja yhteiskuntaopin opettajien liitto HYOL ry:n kanssa. Se tekee myös valtakunnallista talousosaamisen edistämisen yhteistyötä osana työelämätaitoja ja yrittäjyyttä.

Laajinta yhteistyötä tehdään yhdessä tutkimushankkeessa ja verkostossa.

- Suomen Akatemian Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamassa *DigiConsumers* -tutkimushankkeessa on 33 kumppania eri sektoreilta. DigiConsumers on monitieteellinen, vuosina 2019–2025 toteutettava tutkimushanke, jossa haetaan keinoja parantaa 13–25-vuotiaiden

talousosaamista ja kulutustaitoja erityisesti digitaalisissa ympäristöissä. ([https://digiconsumers.fi/.](https://digiconsumers.fi/))

- Suomen Settlementiliiton *Mun talous* -verkostoon kuuluu 121 jäsentä julkishallinnosta, järjestöistä, yrityksistä ja oppilaitoksista. Verkoston tavoitteena on nuorten taloudellisen lukutaidon kehittyminen ja talousongelmien väheneminen. Verkoston tapahtumissa ja seminaareissa jaetaan jäsenten kesken hyviä käytäntöjä ja vaihdetaan tietoa.

Uudentyyppisiä avauksia on Osuuskunta Tradekan Tradeka-konsernissa yhteistyössä Takuusäätiön kanssa aloittama *Palkka haltuun* -hanke, jossa työnantaja tukee työntekijöitään löytämään keinoja talousongelmien ratkaisuun ja oman talouden hallintaan (<https://www.takuusaatio.fi/tyontekijat-ovat-loytaneet-palkka-haltuun-palvelun-piiriin>). Hankkeessa on mukana myös järjestelylainoja tarjoava yhteistyökumppani.

Ruotsinkieliset yritykset ja järjestöt ovat ottaneet huolehtiakseen talousosaamisen edistämistä ruotsinkielisissä oppilaitoksissa.

Suomen Pankin erityisenä yhteistyötahona ovat Euroopan keskuspankki ja eurojärjestelmän muut kansalliset keskuspankit. Suomen Pankki ja Finanssivalvonta ovat pitäneet Rahamuseossa erilaisia yleisötilaisuuksia. Rahamuseossa otetaan vastaan vierailijaryhmiä ja toteutetaan näyttelyitä yhteistyössä muun muassa finanssisektorin toimijoiden kanssa. Suomen Pankki on ilmoittanut laajentavansa Rahamuseon toimintaa kansalliseksi talousosaamiskeskukseksi.

Monet toimijat eri sektoreilta ovat kohdentaneet talousosaamisen edistämistoimintaa oppilaitoksiin. Tämä on olennainen toimintakenttä talousosaamisen edistämässä, koska nuoret ovat siinä yleisin kohderyhmä. Talousosaamisen edistämistä tekevät toimijat korostavat koulutussektorin eri tasojen huomioimista. Kouluissa toimimisen etuna nähdään tiettyjen ikäryhmien hyvä tavoitettavuus. Kouluihin jalkautuneita tahoja ovat pankit, Finanssiala ry, Talous ja nuoret TAT, Pörssisäätiö, Perintäritari Oy, Suomen Pankki, FINE, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Nuorten Akatemia, Lasten ja nuorten säätiö, Nuorisoasuntoliitto, Nuori yrittäjyys ry ja Finlands svenska Marthaförbund. Lisäksi HYOL ry tekee runsaasti yhteistyötä finanssisektorin niin viranomaisten kuin yritysten kanssa muun muassa *Talous tutuksi* -koulutuksissa. Kartoitus- ja arviointityöryhmässä todettiin, että koulujen sisällä yhteistyössä eri oppiaineiden on parantamisen varaa, jotta ulkopuolisten toimijoiden tarjoama opetus ja materiaalit tulisivat täysimääräisesti hyödynnettäväksi.

Merkittävä toimija opetussektorilla on Talous ja nuoret TAT, jolla on runsaasti yhteistyötä yritysten, yhdistysten, säätiöiden, oppilaitosten, kaupunkien ja kuntien kanssa. Yhteistyötä tehdään erityisesti TAT Yrityskylä -toiminnassa, jossa on mukana lähes 200 kuntaa ja yli sata yhteistyökumppania. Yrityskylät ovat tavoittaneet 75 prosenttia Suomen kuudesluokkalaisista ja 60 prosenttia yhdeksäsluokkalaisista. Toinen suuri toimija opetussektorilla on Nuori Yrittäjyys (NY), joka tavoittaa vuosittain eri ohjelmin noin 70 000 lasta ja nuorta esiopetuksesta korkea-asteelle. *Pikkuyrittäjät* -ohjelma tavoittaa vuosittain noin viidesosan alakoululaisten ikäluokasta ja lukuvuoden mittaiseen *Vuosi yrittäjänä* -ohjelmaan osallistuu noin kahdeksan prosenttia ikäluokasta. Myös *Oma talous* -ohjelma tavoittaa yläkoulussa noin kahdeksan prosenttia ikäluokasta. Nuori yrittäjyys ry:n kansallisina kumppaneina on yrityksiä, yksityishenkilöitä, säätiöitä sekä julkisia toimijoita. Talous on osa kaikkia NY:n ohjelmia (yhteensä 11 kappaletta), koska talouden hallinta nähdään erottamattomana osana nuorten työelämä- ja tulevaisuusvalmiuksia.

Kansalaisten paremman talousosaamisen pitäisi olla kaikkien yhteinen tavoite, jonka eteen tehdään yhdessä työtä. Nykyistä paremman yhteistyön syntymiseksi toivottiin keskustelua siitä, miten eri tahot voivat toimia yhteistyössä. Yhteydenpidon eri toimijoiden kesken tulisi olla helppoa.

Yhteistyön eri toimijoiden kesken halutaan olevan konkreettista, ratkaisukeskeistä, laaja-alaista, avointa sekä työskentelyä yhteisen hyvän tavoittelemiseksi. Yhteistyön

toteutumisessa tärkeänä pidetään hyvien käytäntöjen, menetelmien, ideoiden ja tiedon avointa jakamista sekä tietoutta muiden toimijoiden tekemisestä päällekkäisen tekemisen välttämiseksi.

Yhteistyön tulisi olla aitoa sekä monialaista ja -ammattillista. Siinä tulisi olla mukana yrityksiä, julkista ja kolmatta sektoria sekä erityisinä toimijoina esimerkiksi median ja viestinnän toimijoita sekä ammattiliittoja. Myös yrittäjä- ja start up -toiminnan lisäämistä nähdään tärkeänä kytkeä mukaan toimintaan, samoin kuin yksittäisiä henkilöitä, kuten somevaikuttajia (esim. Mimmit sijoittaa). Kartoitus- ja arviointiryhmässä tuotiin myös esille, että talousosaamisen edistämistoiminnan verkostoon tulisi ottaa mukaan poliittisia nuorisjärjestöitä, sosiaalialan ja erityisesti taloussosiaalityön toimijoita⁴, seurakuntia sekä laajasti järjestöjä ja julkisen sektorin toimijoita. Myös sijoituskentän mukaan ottamista esitettiin, kuten Suomen osakesäästäjät, Nuoret osakesäästäjät ja sijoitusneuvontaa tarjoavat yritykset. Erilaiset toimijat on tarpeen ottaa huomioon, että saadaan mahdollisimman kattava kuva toiminnan koko kentän laajuudesta.

Yhteistyön tiivistämiseksi ehdotettiin kartoituksessa seuraavia toimintamuotoja:

- koordinoitua ja säännöllistä yhteydenpito-, keskustelu- ja ideointitilaisuuksia
- vuorovaikutteisia ja epämuodollisia tapahtumia ja tapaamisia
- verkostoitumistilaisuuksia, myös alueellisia (maakunta- ja aluehallintovirastotasot)
- eri alojen asiantuntijoiden monipuolinen hyödyntäminen esim. tutkimuksen ja käytännön vuoropuheluna
- yhteiset (koulutus)tilaisuuksia, valmennuksia, seminaareja ja työpajoja sekä kampanjat ja tapahtumat (esim. *Global Money Week* vuosittain)
- kansainvälisten tapahtumien järjestäminen ja vieraiden kutsuminen sekä kansainvälisen yhteistyön virittäminen
- yhteistyöhön ohjaaminen eri kohderyhmiä koskevassa toiminnassa
- yhteiset hankkeet esim. talousosaamisen välineiden kehittämisessä ja levittämisessä startup-henkisesti (fintech)
- aineistojen tuottaminen ja jakaminen mediassa
- täydennyskoulutuksen systematisointi
- viestintäyhteistyö eri tahojen kesken ja yhteinen viestintä suomalaisille
- verkkoalustan/hubin perustaminen

Kyselyyn vastanneet odottavat, että tehtävän kartoituskyselyn avulla olisi mahdollista löytää uusia rajapintoja ja yhteisiä toimia useamman eri toimijan kesken merkittävän yhteistyön lisäämiseksi. Yhteistyössä voitaisiin yhdistää parhaita osaamisia (esim. sisällöntuotanto, verkostot) ja eri alojen sisällöntekijöitä esimerkiksi samoihin oppaisiin ja tilaisuuksiin. Yhteistyöllä voitaisiin saada aikaan alalle uusia aloitteita ja avauksia. Toiveita esitettiin myös kaikkien verkosto-osajien kokoamisesta talousosaamisen alalle Suomessa.

---

⁴ Nämä tahot tekevät asiakastyössään paljon talousosaamisen edistämistyötä.

Lopuksi

Taloulosaamishankkeessa keskitytään kansalaisten talousongelmien ennaltaehkäisyyn. Siksi kansalaisia tulee kannustaa tekemään heille parhaimpia valintoja taloudessaan sekä hakemaan apua ennakoivasti. Hyviä valintoja voidaan tehdä tiedon avulla, mutta käyttäytymiseen ja sen muutoksen tarvitaan muitakin keinoja. Taloulosaamishankkeessa ja myöhemmin myös kansallisen strategian hahmottamisessa on tärkeää muodostaa selkeä ymmärrys siitä, mikä kaikki toiminta edistää taloulosaamista.

Taloulosaamisen edistämistyötä tekeville toimijoille kohdennettu kysely toi paljon uutta ja arvokasta tietoa toimijoista, toiminnasta ja hankkeista sekä olemassa olevasta yhteistyöstä ja sen olennaisista elementeistä. Kysely oli haastava toteuttaa, koska etukäteen tiedettiin toiminnan olevan niin moniulotteista, että siitä oli vaikeaa muotoilla strukturoituja kysymyksiä. Kyselyn kysymyksissä oli vaikea pitää erillään toimintamuotoja, toteuttamistapoja ja kanavia, ja ne menivätkin vastauksissa jossain määrin päällekkäin.

Kartoitus kohdennettiin taloulosaamishankkeen verkostolle organisaatiokeskeisesti ja siksi sen ulkopuolelle jäivät uudenlaiset toimijat erityisesti digitaalisissa ympäristöissä. Näitä muita toimijoita on vaikea tavoittaa perinteisellä kyselyllä. Koska tähän raporttiin saatiin nyt ensimmäistä kertaa koottua taloulosaamisen edistämisen toiminta Suomessa, voidaan kerättyä tietoa hyödyntää monella eri taholla ja monin eri tavoin, vaikka toiminta luonnollisesti muuttuu ja kehittyy kokoa ajan.

Toiminnan tavoitteet tulee määrittellä mahdollisimman selkeästi, koska vain sen avulla voidaan saavuttaa haluttuja lopputuloksia. Lisäksi tulee myös kirkastaa taloulosaamisen käsitettä: mitä taloulosaaminen on, miten se ymmärretään ja miten sitä tulkitaan. Tästä kaikesta toimijoilla tulee olla yhtenäinen käsitys. Rajaukset on esitettävä selkeästi, koska ne määrittävät toimintaa ja sitä, mihin suuntaan toimintaa viedään. Taloulosaamista sivutaan jo nyt monilla eri aloilla, kuten yrittäjyydessä ja asumisessa, ja niiden huomioiminen on jatkossakin tärkeää kuitenkin niin, että fokus säilyy taloulosaamisessa. Viestintä on olennainen osa hanketta.

Kysely osoitti, että taloulosaamisen edistämistä on jo jonkin aikaa kohdennettu hyvin paljon kouluihin ja nuoriin. Vaikka koulujen ja oppilaitosten antama talousasioiden opetus on rajattu taloulosaamishankkeen ulkopuolelle, on koulutussektorin ulkopuolisten tahojen siellä tekemä työ tarpeen pitää mukana.

Taloulosaamisen edistämisen sisältöjen lisäksi myös toteuttamisen paikat tulisi saada näkyviin (koti, oppilaitokset, työpaikat tms.). Tulee tunnistaa kaikki ne paikat, tilanteet ja elämänvaiheet, joissa talousasiat on tarpeen ottaa esille ja se voidaan tehdä luontevasti. Tällaisia paikkoja voisivat olla esimerkiksi verkkopankki, neuvola tai Ohjaamot⁵.

Toiminnassa tulee myös kiinnittää huomiota kohderyhmien määrittelyyn, mikä auttaa viestin perillemenossa ja haluttujen lopputulosten saavuttamisessa. Eri kohderyhmille taloudellinen osaaminen saattaa merkitä eri asiaa ja siksi edistämässä tulee keskittyä talouden erilaisiin asioihin. Myös toiminta- ja toteuttamismuodon valinnassa tulee ottaa huomioon kohderyhmä, koska kohderyhmiä tavoitetaan parhaiten heille sopivalla tavalla. Viestin sisältö tulee olla kohderyhmälle ajankohtainen, jotta se vastaanotetaan toivotulla tavalla.

Hyvin suunniteltuna eri toimintamuodot voivat täydentää toisiaan. Myös uusia toimintamuotoja ja -tapoja tulisi lähteä rohkeasti kokeilemaan. Valitulla toteuttamismuodolla tulee pyrkiä kustannustehokkuuteen ja erityisesti toteuttamismuotojen skaalautuvuutta tulisi tarkastella.

---

⁵ Eri puolilla Suomea olevissa Ohjaamoissa ohjataan alle 30-vuotiaita työssä, koulutuksessa ja arkeen liittyvissä asioissa nopealla aikataululla ja nuorten tarpeiden mukaan (<https://ohjaamot.fi/etusivu>).

Palveluiden kenttä on pirstaloitunut ja siksi palveluita on hankala löytää. Olemassa olevan tiedon ja eri palveluiden löydettävyyttä tulee parantaa; tällä voidaan vastata ihmisten tietotarpeisiin erilaisissa omaan talouteen liittyvissä asioissa. Kysely osoitti puolueettoman paikan tarpeen tiedon jakamiselle. Kansalaiset tarvitsevat matalan kynnyksen ennakoivia neuvontapalveluita oman talouden valinta- ja päätöksentekotilanteisiin, joita tulee ymmärtää ja joissa voitaisiin hyödyntää palvelumuotoilua. Pankeilla on keskeinen rooli neuvonnassa, koska siellä asiakkaiden kohtaaminen tapahtuu luontevasti. Myös ammattilaiset tarvitsevat tietoa muiden toiminnasta, jotta he osaavat ohjata apua hakevia oikeaan paikkaan. Tässä ratkaisuna voisi olla ajan tasalla oleva toimija- ja osaamispankki, josta löytäisi helposti tiedon, mikä taho tekee mitään ja minkä kohderyhmän kanssa. Palveluita ja materiaaleja tulee olla tarjolla eri kielillä sekä selkokielisesti. Selkokielinen informaatio palvelee viestin perillemenossa kaikkia.

Koronapandemian poikkeusolosuhteet toivat esille tarpeen vuorovaikutuksellisen etätoiminnan sekä digitaalisten materiaalien ja palveluiden kehittämiseksi. Tämä on järkevää muutoinkin, koska tämän kaltainen toiminta on kustannustehokasta: sillä voidaan tavoittaa tehokkaasti suuria ihmismääriä. Eri tahojen kesken olisi tarpeen jakaa tietoa ja osaamista, koska uusien käytäntöjen niin kehittäminen kuin implementointi vie paljon resursseja.

Toiminnan tulosten, vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointi on iso ratkaistava kysymys. Ennen uusien hankkeiden aloittamista, tulisi olla aikaa tutkia päättyvien hankkeiden vaikuttavuutta. Toimenpiteiden ja hankkeiden jatkuva arviointi hyödyttäisi myös uusien yhteistyökuvioiden löytämisessä. Tähän tarvitaan tutkimusta, samoin kuin tarkoituksenmukaisten mittareiden kehittämistä. Kaiken kaikkiaan talousosaamisen erityisesti tieteellistä tutkimusta tulisi vahvistaa, sillä se hyödyttäisi kaikkia toimijoita ja toimintaa.

Rahoitus on yksi keskeinen alue, johon talousosaamisen edistämistoiminnassa olisi mietittävä kestäviä ratkaisuja. Kilpailu hankerahoituksesta voi olla myönteinen asia, koska se pakottaa erityisesti järjestöjä suunnittelemaan perusteellisesti toimintaansa, sen tavoitteita ja fokusta. Toisaalta rahoituksen jatkuva hakeminen ja toiminnan hankkeisuus tekevät toiminnasta lyhytjänteistä ja pirstaleista sekä lisäävät epävarmuutta toiminnan jatkuvuudesta. Määräaikaiset projektit ja epävarmuus resursseista ja toiminnan jatkuvuudesta haittaavat pitkän tähtäimen toiminnan suunnittelua. Rahoitus rajoittaa erityisesti järjestöjen toimintaa, koska nämä joutuvat sitoutumaan tietynlaisen toiminnan järjestämiseen määräajaksi, eivätkä juurikaan voi muuttaa toimintaansa, vaikka olosuhteet ja tilanteet kansalaisten arjessa muuttuisivat. Kansalaisten taloutta uhkaavissa äkillisissä muutostilanteissa täytyy heille pystyä tarjoamaan apua nopeasti. Tämän kaltaisiin tilanteisiin voidaan kansalaisia tosin valmistella jo ennakolta.

Kansallisessa strategiassa on tärkeää huomioida kaikki talousosaamisen edistämistyötä tekevät tahot. Eri sektoreiden merkitys ja vaikutus talousosaamisen edistämiseksi vaatisi jatkoselvittämistä. Olisi hyvä erottaa toisistaan lakisääteinen viranomaistoiminta, yleishyödyllinen toiminta, markkinaehtoinen toiminta ja akateeminen tutkimus.

Talousosaamisen edistämiseksi toimijoiden piiriin nähtiin olevan pieni, ja keskeiset toimijat tiedetään. Tällä hetkellä yhteistyö on pitkälti keskittynyt pääkaupunkiseudulle ja yhteistyötä tehdään pääsääntöisesti vanhojen tuttujen toimijoiden kanssa. Kyselyssä yhteistyön eri tahojen välillä todettiin olevan varsin hyvin toimivaa ja sujuvaa; erityisesti yhteishankkeet koettiin toimiviksi yhteistyömuodoiksi. Neuvojen koulutuksessa eri tahojen olisi hyvä tehdä yhteistyötä, mitä onkin jo jossain määrin tehty. Vaikka talousosaamisen edistämiseksi tehdään paljon yhteistyötä, kysely osoitti kentältä löytyvän myös paljon yksintoimijoita.

Kansallisessa toimintamallissa tulee pohtia eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja työnjakoa. Yhteistyöhön tarvitaan toimijoilta aitoa halua, kiinnostusta ja resursseja. Samantyyppiset toimijat, joilla on sama kohderyhmä ja sama toiminnan tavoite kilpailevat samoista rahoituksista, kumppaneista ja oman toiminnan saamasta huomiosta. Nämä

eturistiriidat ja kilpailuasetelmat eri tahojen kesken on syytä tunnistaa ja miettiä niihin ratkaisuja. Yhteistyötä tulee tehdä laajasti yli sektorirajojen ja siinä tarvitaan uusia avauksia. Yhteistyötä voitaisiin virittää ennakkoluulottomasti uusien toimijoiden kanssa, kuten esimerkiksi bloggarit, vloggarit, tubettajat, *Mimmit sijoittaa* -tapaiset ryhmät. Uudet kumppanuudet voivat tuoda talousosaamiseen edistämiseen uutta näkökulmaa tai elementtejä.

Tarvitaan yhteinen foorumi, jossa voisi säännönmukaisesti tarkastella edistämistoiminnan sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan aukkoja ja tarpeita, ja sitä kautta mahdollisesti löytää uusia toimijoita ja kumppanuuksia. Toimijat voisivat järjestää vuosittain yhdessä jonkun tapahtuman, kuten esimerkiksi *Global Money Week*⁶, jossa kaikki toimijat tapaisivat fyysisesti ja voisivat vaihtaa tietoa ja kokemuksia keskenään. Tässäkin toiminnassa tarvitaan koordinaatitaho. Myös viestintä on tärkeää. Median rooli on keskeinen: se voi rohkaista ihmisiä puhumaan nykyistä avoimemmin rahasta.

Taloudenhallinnasta ja talousosaamisesta keskustellaan tällä hetkellä paljon eri tahoilla. Siksi nyt on otollinen hetki edistää ja tehostaa sitä koordinoinnilla. Talousosaamisen verkostoon ja tapaamisiin olisi myös hyvä saada mukaan niitä tahoja ja keskeisiä henkilöitä, jotka eivät vielä ole aktiivisesti verkostossa mukana.

---

⁶ *Global Money Week* on vuosittainen tiedotuskampanja, jossa lapsia ja nuoria innostetaan oppimaan raha-asioista, toimeentulosta ja yrittäjyydestä. Child & Youth Finance International aloitti kampanjan vuonna 2012. Tällä hetkellä kampanjaa koordinoi OECD:n kansainvälinen talouskasvatusverkosto OECD/INFE. ([https://globalmoneyweek.org/.](https://globalmoneyweek.org/))

Kysely talousosaamishankkeen verkostolle

Tällä kyselyllä kartoitamme organisaationne tällä hetkellä käynnissä olevaa talousosaamisen edistämiseen tähtäävää toimintaa. Kysely on osa Suomen Pankin talousosaamisen edistämisen koordinoitihanketta. Kartoitus kattaa ne hankkeet ja toiminnan, jolla pyritään parantamaan **yksittäisten ihmisten ja kotitalouksien talousosaamista** ja erityisesti **oman talouden hallintaa**. Keskitymme **taloudenhallinnan välittömien ongelmien ja riskien ennaltaehkäisevään toimintaan**, emmekä ongelmien korjaamiseen ja ongelmissa olevien auttamiseen (esim. velkaneuvonta). Myös erilaiset elämänhallinnan ongelmat jätetään tarkastelun ulkopuolelle, vaikka esimerkiksi erilaisilla addiktioilla on kiistatta vaikutusta taloudenhallintaan. Tarkastelun keskiössä on erilaisten **kansalaisryhmien toiminta finanssimarkkinoilla** sekä **kuluttajana toimiminen digitaalisilla markkinoilla**. **Koulujen ja oppilaitosten tarjoamaa taloustiedon opetusta** ja sitä kautta tapahtuvaa talousosaamisen edistämistä ei tässä kyselyssä kartoiteta, mutta muiden tahojen kouluille ja oppilaitoksiin suunnattua toimintaa sen sijaan kyllä.

Pyydämme teitä vastaamaan oheiseen kyselyyn erikseen **toiminnoittain** soveltuvien osien. Eli jos teillä on useampia talousosaamisen edistämisen toimintoja, tulee niihin vastata yksitellen.

Osallistumisenne kyselyyn on äärimmäisen tärkeää, sillä näin saamme muodostettua mahdollisimman tarkan kuvan talousosaamisen edistämisen toiminnasta Suomessa. Tätä työtä ei ole aiemmin tässä laajuudessa Suomessa koskaan tehty. Kyselyn tulokset jäsenellään ja asiantuntijoista koostuva työryhmä arvioi tätä kokonaisuutta. Suomen Pankki julkaisee tämän pohjalta elokuussa raportin.

Lisätietoja kyselystä antaa projektipäällikkö Anu Raijas, puh. 09 183 2625 ja email anu.raijas@bof.fi

Kysymykset

1. Mikä on organisaationne nimi?
2. Mikä on organisaationne toimiala?
  - Viranomainen
  - Muu julkisen sektorin toimija
  - Järjestö, yhdistys tai säätiö
  - Finanssiala
  - Elinkeinoelämän toimija
  - Muu, mikä?

Kysymykset 3-15 koskevat organisaationne tämän hetkistä toimintaa kansalaisten talousosaamisen edistämiseksi. Vastatkaa näihin kysymyksiin erikseen kunkin toiminnan kohdalla. Eli jos teillä on useanlaista toimintaa käynnissä, tulee niistä jokaisesta erikseen vastata näihin kysymyksiin.

3. Kuvailkaa mahdollisimman tarkasti, mitä toimintaa organisaatiollanne on tällä hetkellä käynnissä kansalaisten talousosaamisen edistämiseksi.

4. Miten tätä toimintaa toteutetaan? Voitte valita useamman vaihtoehdon.
  - Tutkimustoimintana
  - Kehittämishankkeena
  - Neuvontana
  - Koulutuksena
  - Tuottamalla opetusmateriaalia
  - Tuottamalla materiaalia suoraan kohderyhmille
  - Digitaalisina sovelluksina: laskuri (lainanotto tai rahankäyttö), testi (rahankäyttö tai vastaava) tai peli
  - Kampanjana
  - Kilpailuna
  - Verkostotoimintana
  - Ylläpitämällä (livenä tai sosiaalisessa mediassa) vertaistuellisia keskusteluryhmiä
  - Muu toimintamuoto, mikä?

5. Mikä on tämän toiminnan tavoite? Voitte valita useamman vaihtoehdon.
  - Taloudellisesti kestävä käyttäytymisen edistäminen
  - Taloudellisen suunnittelun opettaminen
  - Säästämisen tai sijoittamisen edistäminen
  - Ylivelkaantumisen ehkäiseminen/vähentäminen
  - Finanssituotteisiin perehdyttäminen
  - Taloudellisiin riskeihin varautuminen
  - Taloudellisten huijausten ehkäisy
  - Muu mikä?

6. Kuvailkaa mahdollisimman tarkasti, mikä on tämän toiminnan lopullinen kohderyhmä tai lopulliset kohderyhmät (sukupuoli, ikäryhmä, kouluaste, tuloluokka, työmarkkina-asema, kotitalouden elinvaihe, kulttuuritausta, kaikki kansalaiset, muu mikä?) Jos kohderyhmää ei ole varsinaisesti määritelty, mainitkaa siitä.

7. Onko toimintanne kohderyhmänä myös ammattilaisia ja vapaaehtoisia, jotka pyrkivät vaikuttamaan lopullisiin kohderyhmiin?
- Kyllä
  - Ei
8. Miksi olette valinneet tämän kohderyhmän tai nämä kohderyhmät?
9. Mitä kanavaa tai kanavia olette käyttäneet tässä toiminnassa?
- Nettisivut
  - Sosiaalinen media
  - Printti (esitteet, julisteet, lehdet, kirjat yms.)
  - Video
  - Puhelinpalvelu
  - Chat
  - Seminaarit, koulutukset, luennot, työpajat kouluissa tai oppilaitoksissa
  - Seminaarit, koulutukset, luennot, työpajat muualla kuin kouluissa tai oppilaitoksissa
  - Muu mikä?
10. Kuinka kauan tämä toiminta kestää tai on kestänyt?
- Kyseessä on kertatapahtuma
  - Alle vuosi
  - 1-3 vuotta
  - Yli 3 vuotta
  - Jatkuva toiminta
  - Muu aika, mikä?
  - EOS
11. Kuinka paljon henkilöitä (lukumäärä) toiminnassa on tavoitettu?
12. Kertokaa mahdollisimman tarkasti, keiden tahojen kanssa olette tehneet yhteistyötä tässä toiminnassa.
13. Miten tätä toimintaa rahoitetaan? Voitte valita useamman vaihtoehdon.
- Erillisellä hankerahoituksella
  - Organisaatiomme omalla rahoituksella

- Julkisella rahoituksella (muu kuin hankerahoitus)
- Yksityisellä rahoituksella
- Muulla tavoin, miten?

14. Oletteko arvioineet toiminnan vaikuttavuutta?

- Emme ole arvioineet
- Olemme arvioineet, miten?

15. Kertokaa lopuksi mielipiteitä tai näkemyksiä edellä käsitellystä toiminnasta.

Lopuksi vielä kolme yleistä kysymystä

16. Minkälaista aineistoa kaipaisitte talousosaamisen edistämiseen?

17. Minkälaista yhteistyötä toivoisitte muiden tahojen kanssa?

18. Mitä odotatte Suomen Pankin talousosaamishankkeelta?

Liite 2.

Vastaajaorganisaatiot

Aktia Pankki Oyj

ASTA-hanke / Tampereen aikuissosiaalityö

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA)

Danske Bank A/S, Suomen Sivuliike

Diakonissalaitos / Taloustaitohanke

EHYT ry

Finanssiala ry

Finanssivalvonta

FINE Vakuutus- ja rahoitusneuvonta

Finlands svenska Marthaförbund

FINLIT Partners Oy

Helsingin yliopisto

Historian ja yhteiskuntaopin opettajien liitto HYOL ry

Kansainvälisen liiketoiminnan lukio / Yrittäjyys- ja talouskasvatuksen lukioverkosto

Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen

Kilpailu- ja kuluttajavirasto

Koordinaatti

Koulutuksen tutkimuslaitos/Jyväskylän yliopisto

Kuluttajaliitto Konsumentförbundet ry

Lasten ja nuorten säätiö

LähiTapiola

Marttaliitto ry

Nordea Pankki Oyj

Nuori Yrittäjyys ry

Nuorisosasuntoliitto ry

Nuorisosäätiö

Nuorten Akatemia ry

Ohjaamo Varkaus

Oikeusapu- ja edunvalvontapiirit, talous- ja velkaneuvonta

Oikeusministeriö ja Valtakunnanvoudinvirasto, Ennakoiva talousneuvonta-hanke

OP Ryhmä

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Perintäritari Oy

Pörssisäätiö

Sosialidemokraattiset Nuoret ry

Suomen Pankin rahamuseo

Suomen Pankki

Suomen Settlementiliitto ry

SYK Generation Euro Team/Pörssilähettiläät/SYK Trading Club

Säästöpankki

Takuusäätiö

Talous ja nuoret TAT

Tradeka

Vaasan yliopisto

Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto VALLI ry

Ålandsbanken Abp

Liite 3.

Kartoituksessa raportoitu yhteistyö (sen kesto) ja niiden toimijat

Toiminto (sen kesto)	Toimijat
Oma talous haltuun -hanke toisen asteen oppilaitoksiin (1-3 vuotta)	Danske Bank Lasten ja nuorten säätiö Nuori Yrittäjyys ry
Palkka haltuun -hanke (1-3 vuotta)	Tradeka Takuusäätiö
Rahat riittää! -kehittämishanke (1-3 vuotta)	Marttaliitto ry Takuusäätiö
Kestävä rahoitussuhde -hanke (1-3 vuotta)	Danske Bank Lasten ja nuorten säätiö
Taloustaitohanke (hanke käynnistetty keväällä 2013)	Helsingin Diakonissalaitos Danske Bank Nordea Pankki Oyj OP Ryhmä Suomen Pankki
TarkkaFyrkka (yli 3 vuotta)	Nuorten Akatemia Suomen Asiakastieto
Vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäiseminen (ASTA-hanke) (1-3 vuotta)	Takuusäätiö Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA)
Pörssilähettiläät (jatkuva toiminta)	Pörssisäätiö SYK Generation Euro Team/Pörssilähettiläät/SYK Trading Club
TAT Yrityskylä (jatkuva toiminta)	Talous ja nuoret TAT Nordea Pankki OYJ OP Ryhmä
TAT Bisneskurssit (jatkuva toiminta)	Talous ja nuoret TAT Nordea Pankki OYJ OP Ryhmä yrityskumppanit

Toiminto (sen kesto)	Toimijat
Vakuutustyöpajat (1-3 vuotta)	Finanssiala ry Nuorten Akatemia FINE Vakuutus- ja rahoitusneuvonta Kela
Mun talous -verkosto (yli 3 vuotta)	121 jäsentä
Talous tutuksi -koulutukset opettajille (jatkuva toiminta)	Finanssiala ry Talous ja nuoret TAT Pörssisäätiö Suomen Pankki Historian ja yhteiskuntaopin opettajien liitto HYOL ry Opetushallitus
Talouguru-kilpailu (ensimmäinen kilpailu vuonna 1997)	Finanssiala ry FINE Vakuutus- ja rahoitusneuvonta Historian ja yhteiskuntaopin opettajien liitto HYOL ry Suomen lukiolaisten liitto Talous ja nuoret TAT Taloustoimittajat ry Kauppalehti
Taloustaitokilpailu (kilpailua järjestetty 53 vuotta)	Historian ja yhteiskuntaopin opettajien liitto HYOL ry OP Ryhmä
Zaldo-verkko-oppimisympäristö ala- ja yläkouluihin (jatkuva toiminta)	Finanssiala ry FINE Vakuutus- ja rahoitusneuvonta Nuori Yrittäjyys ry
Taloussankari-mobiilipeli ja -kilpailu (jatkuva toiminta)	Talous ja nuoret TAT Nordea Pankki OYJ Pörssisäätiö
PISA 2018 talousosaamisen mittaaminen (yli 3 vuotta)	Koulutuksen tutkimuslaitos/ Jyväskylän yliopisto Opetus- ja kulttuuriministeriö
DigiConsumers -tutkimushanke (2019–2025)	Hankkeen johto: Jyväskylän yliopisto Osahankkeiden vetovastuut: Helsingin yliopisto, Vaasan yliopisto, Pellervon taloustutkimus PTT sekä Talous ja nuoret TAT 33 kumppania eri sektoreilta